

Daar zit *muziek* in!

Hoe eerder leerlingen zelfstandig de inhoud van te lezen teksten leren verkennen, hoe beter. Om dit te bereiken, moeten ze betekenis leren te geven aan tekst op woord- en zinsniveau. Ze moeten leren om tekstverbanden te herkennen en de bedoeling van een schrijver te achterhalen. Bas Jongenelen laat zien dat ook de zwakste leerlingen van het VMBO plezier en uitdaging kunnen hebben in het achterhalen van woordbetekenissen en het achterhalen van het doel van een schrijver.

Leerlingen die de laagste niveaus van het VMBO onderwijs volgen, zijn over het algemeen geen enthousiaste lezers. Hun woordkennis is laag en wanneer er oefenteksten worden uitgedeeld is de animo gering. Gevolg: een docent die vecht om de aandacht van een verveelde klas. Als je vraagt wat leerlingen veelal bezighoudt, blijkt muziek erg hoog op hun lijstje te staan. Wat een geluk voor de docenten Nederlands dat het Nederlands lied ook nog eens bijzonder populair is! Liedschrijvers omschrijven hun bedoeling vaak nogal omslachtig, ze verzinnen allerlei manieren om hun gevoelens of hun mening onder woorden te brengen. Vaak komen er dan ook niet-alledaagse woorden aan bod.

Wie herinnert zich immers niet het woord 'keurslijf' uit 15 MILJOEN MENSEN (Fluitsma & Van Tijn, 1996). Niemand gebruikt dat woord nog en niemand weet wat dat woord betekent, maar leerlingen zongen dat indertijd uit volle borst mee. Datzelfde gaat ook nu nog op. Je ziet leerlingen complete songteksten meezingen, en gegarandeerd zitten daar voor hen onbegrijpelijke woorden tussen.

Voorbereiding van de les

Laat leerlingen allemaal een tekst zoeken die ze moeilijk vinden en dit als huiswerk meebrengen. Dit kan een krantenartikel zijn of een tekst uit een tijdschrift of van internet.

Voor de les begint, hangt u een groot vel gekleurd papier (bij voorkeur A2-formaat) in de klas, waarop de leerlingen moeilijke woorden schrijven.

Neem een cd-speler mee met een cd waarvan u de songteksten hebt. Song-

teksten kunt u vinden op: www.lyricsvault.net, www.lyricscontainer.com of www.lyricsdownload.com. Maak voldoende kopieën van deze songtekst. Denk ook aan vergrotingen voor dyslectische leerlingen.

.. Les 1 ..

Begin de les met een groepsgesprek. Waar hebben de leerlingen gezocht om een moeilijke tekst te vinden? Hoe konden ze zien dat de tekst moeilijk was? Welke woorden waren moeilijk? Deze kunnen alvast worden opgeschreven op het grote vel papier. Weten ze toch wat de schrijver ermee bedoelt? Hoe kan dat dan? Welke trucs heb je als lezer om een moeilijk woord toch te begrijpen?

U kunt nu het gesprek concreet sturen in de richting van de verschillende zoekmethodes. Te denken valt aan: verder lezen in de zin of tekst, misschien wordt de betekenis daar nog wel in uitgelegd of een omschrijving zoeken van een woord dat ze wel ken-

nen en dat ook in de tekst zou passen. U vraagt nu welke manier je hebt wanneer bovenstaande niet lukt? De antwoorden die volgen zijn waarschijnlijk: medeleerling of docent vragen, woordenboek gebruiken of op internet opzoeken.

Het nummer wordt gedraaid. Het is de bedoeling dat de leerlingen gewoon naar de tekst luisteren. Het nummer zal hen bekend voorkomen en moeilijke woorden zullen daarom niet zo snel opvallen. Vervolgens deelt u de songteksten van dit nummer uit. Het nummer wordt nu nog een keer gedraaid en dit keer lezen de leerlingen mee. Ze krijgen de opdracht om bij elk moeilijk woord een sterretje te tekenen. U bespreekt de uitkomst hiervan. Zijn er nu woorden bij gekomen die je in eerste instantie niet had gehoord? De moeilijke woorden worden door leerlingen in hun schrift én op het grote vel papier geschreven. Zo maken de leerlingen hun eigen woordenboekje.

**Leerlingen komen nu
zelfs met suggesties
over een nieuw nummer
dat ze hebben gehoord**

en dat

**in de les behandeld
zou kunnen worden.**

De hele songtekst wordt nu klassikaal besproken. U bespreekt de moeilijke woorden die door de leerlingen aangedragen zijn, u zet de betekenissen van de woorden ook op het grote vel dat in de klas hangt. Ga na de woordbetekenis over op de zinbetekenis. Waar gaat dit liedje nu eigenlijk over? Wat bedoelt die zanger nou precies als hij die zin zingt en waarom zou iemand dit liedje nou geschreven hebben (doel)?

.. Les2..

U zorgt ervoor dat u het grote gekleurde vel weer ophangt. Leerlingen kunnen daar de gevonden moeilijke woorden op schrijven. Daarbij zorgt u voor voldoende (ongeveer vier of vijf) verschillende songteksten.

Deze les gaan leerlingen zelfstandig op zoek naar woord- en zinbetekenissen bij songteksten. Afhankelijk van de omstandigheden kiezen de leerlingen zelf een songtekst uit de teksten die uitgespreid zijn op een tafel. De leerlingen krijgen hierbij de volgende opdrachten:

- 1 *Onderstreep alle moeilijke woorden uit de tekst en probeer uit de rest van de tekst de betekenis te achterhalen.*
- 2 *Je schrijft dan in je schrift alle moeilijke woorden en de betekenis. Als het niet druk is bij het grote vel, mag je het daar ook opschrijven.*
- 3 *Schrijf nu kort op waar het liedje volgens jou over gaat.*
- 4 *Schrijf nu op waarom je denkt dat iemand dit liedje heeft geschreven.*

Wanneer de leerlingen dit gedaan hebben worden er groepjes gemaakt. De leerlingen met dezelfde songtekst gaan bij elkaar zitten. Ze gaan nu overleggen. Na het overleg moeten ze kunnen vertellen welke woorden ze allemaal moeilijk vonden, waar het liedje eigenlijk over gaat en waarom dat liedje geschreven is.

U legt kort uit dat een schrijver vijf doelen kan hebben. Hij kan mensen willen informeren over iets, hij kan iets uit willen leggen, hij kan mensen overhalen om iets te gaan doen, hij kan mensen iets laten doen en hij kan iets hebben geschreven voor de lol.

Om de leerlingen te overtuigen van het feit dat ze écht iets geleerd hebben, deelt u een moeilijke tekst uit. Een tekst die te moeilijk is voor hun niveau (bijvoorbeeld een tekst voor HAVO, of een tekst uit een schoolboek van twee klassen hoger). Zeg ook eerlijk tegen de leerlingen dat dit een tekst is van een moeilijk niveau, anders haken ze wellicht te snel af. U leest de tekst voor en de leerlingen lezen mee. De leerlingen beantwoorden nu weer dezelfde vragen: waar gaat deze tekst over en waarom is deze tekst eigenlijk geschreven? Welke moeilijke woorden staan erin waarvan je de betekenis uit de tekst kunt halen? Ook deze moeilijke woorden worden op het grote papier geschreven.

Wanneer de grote vellen papier met de moeilijke woorden worden bewaard, is het leuk om op het einde van een periode terug te kijken met de klas. Vinden ze bepaalde woorden nu nog steeds moeilijk of kennen ze de betekenis nu al zo goed dat het woord eigenlijk niet meer moeilijk is?

Herhaal en verhoog het niveau

Deze les vormt een prima uitgangspunt voor het leesonderdeel bij het vak Nederlands. Wanneer het echter bij deze les blijft, zal het resultaat minimaal zijn. Leerlingen vergeten snel en oefening maakt nog immer de meester. Songteksten heb je in alle maten en vormen. Een tekst van Ali B is gemakkelijker dan een van Boudewijn de Groot. Marco Borsato of Bløf hebben vaak teksten waarvan de woorden niet al te moeilijk zijn. Met als groot voordeel dat de leerlingen het nummer zelf vaak ook kennen.

Een leesles kan in het vervolg worden begonnen met een songtekst en opgevolgd door een gebruikelijke leestekst. Het is natuurlijk altijd het beste wanneer u het betreffende nummer ook daadwerkelijk afspeelt in de les. Met iedere week één liedje, ontwikkelt de woordenschat zich al enorm.

Het niveau van de lessen wordt uiter-

aard langzaam opgeschroefd. Hierbij valt te denken aan het gebruik van langere teksten of de mate van formaliteit (de liedjes van drs. P komen nogal formeel over). Een andere mogelijkheid om de lessen wat moeilijker te maken is de ouderdom van het liedje: muziek uit de jaren zestig (denk dan aan Ramses Shaffy en Liesbeth List) staat verder af van de leerlingen, zij zullen dit dus moeilijker vinden. Door af en toe dit soort klassiekers te draaien in de klas, laat u de leerlingen meteen kennis maken met de canon van de Nederlandstalige popmuziek - en cultuuroverdracht is nooit verkeerd.

Eigen ervaring

Deze opdracht is uitgevoerd in het tweede leerjaar van het LWO-onderwijs op het Varendonck College in Someren. Het kostte altijd moeite om de aandacht van de leerlingen bij de les te houden wanneer er leesopdrachten gemaakt moesten worden. Bovendien werden huiswerkopdrachten over lezen zelden of nooit gemaakt. Maar dit lesidee werd een doorslaand succes! Leerlingen komen nu zelfs met suggesties over een nieuw nummer dat ze hebben gehoord en dat in de les behandeld zou kunnen worden. Het huiswerk van het leesonderdeel wordt nu meestal keurig netjes gemaakt en inlevingsvragen leveren veel minder moeite op dan voorheen.

Het kost wat tijd om de juiste songteksten te vinden en om alles te kopiëren, maar met deze resultaten is het slechts een kleine moeite. Een bijkomend voordeel is dat leerlingen bij het onderdeel WOORDENSCHAT in het boek NIEUW NEDERLANDS dat op het Varendonck College vanaf leerjaar 2 gebruikt wordt, door het oefenen met moeilijke woorden al een behoorlijk aantal woorden kennen. Het succes van deze aanpak heeft ertoe geleid dat ook in de reguliere klassen van het Basis Beroepsniveau de leeslessen op dezelfde wijze zijn geïntroduceerd.

**Bas Jongenelen
Mariëlle Wilms**

Bas Jongenelen is docent Nederlands bij Fontys Lerarenopleiding Tilburg.
Mariëlle Wilms is docent Nederlands bij Varendonck College in Someren.